

I anledning af hundredeaaret for Søren Hempels død 1844 har Hakon Müller udgivet *Søren Hempels politiske Dagbøger 1835—1840* (Odense 1946, 141 sider). Som mangeaarig ejer og redaktør af *Fyens Stiftstidende*, som dygtig bogtrykker og boghandler, filantrop og kommunalpolitiker spillede dagbøgerne forfatter en betydelig rolle i Odense. I rigshistorien har han en beskeden plads som repræsentant for sin hjemby i Roskilde stænder i den første valgperiode 1835—40. Han hørte i spørgsmaal om forhandlingernes offentlighed, stændernes forening og skattebevillingsret, udvidelse af trykkefriheden osv. til forsamlingens konservative fløj, var i erhvervspolitisk henseende talsmand for en snæver købstadegoisme, men viste i forskellige mindre sager human indstilling. Han øvede ringe indflydelse og undlod klogeligt at søge genvalg 1841.

Dagbøgerne, der er intime, tildels meget kortfattede og vanskeligt forstaaelige optegnelser fra de tre første stændersamlinger, giver et lidet flatterende billede af Hempel som en smaatskaaren og selvoptagen mand, der i en fremrykket alder, vel ogsaa noget svagelig, ikke magter at tilpasse sig efter sin nye opgave. En stor del af optegnelserne handler om hans genvordigheder i anledning af, at han trods forbudet i stænderanordningen læser sine i kurios gammeldags stil affattede indlæg op. Han bliver hurtigt skive for andre deputeredes drillerier og behandles »en Kamerat [d: en camarade] eller hovmestrende«, hvilket han tilskriver sit »aabne og tildeels barnlig-muntre Væsen« (s. 95). Til gengæld noterer han troligt, naar hans kolleger gaar i staa i foredraget eller paa anden maade gør sig latterlige — hvis det lykkes ham selv at tale uden manuskript, er »Guds Kraft stærk i den Svage« — føler sig hævet over bønderne og hader Drewsen, juristerne og »Københavnernes«, som han altfor ofte kommer til at skylde svar paa en finte. Især tror han sig forfulgt af præsidenten Schouw, der under Hempels indlæg som regel »griner; har snart noget at hviske til Kommissarius, snart til Secretairen, kort er i en bestandig Bevægelse, som var der noget i mit Foredrag, der gjorde mig latterlig« (s. 95). Efterhaanden faar Hempels forfølgelsesforestillinger en halvt patologisk karakter; han aner Schouw eller Ove Thomsen, tidligere redaktør af Hempels blad og fra 1836 af den konkurrerende *Odenseavis*, bag det meste af sin parlamentariske modgang.

Væsentlige nye oplysninger af politisk art bringer dagbøgerne ikke. De indeholder derimod udover bidrag til Hempels karakteristik en del smaatræk og situationsbilleder, ofte ganske levende, men tegnede uden humor endsige humor, højst af en ufrivillig komik: »Justitsraad Friis [gaaer] gravitetisk hver Middag hen til

Kaffebordet, snupper 2 à 3 Kopper til Rosenørn (?) og andre Omsiddende, samt medbringer en heel Skaal med Fløde, en anden med Sukker, hvilket da savnes for Andre. — O, Almenaand, hvor maa du bukke under for den lave Egoisme!« (s. 103). Af en senere nationalliberal koryfæ findes følgende utraditionelle skildring: »Hvidt med et næsten grumt Gefæs — hver anden Dag Soirée og Gilder — viser ingen synderlig dannet Takt. Naar muelig En siger noget, han ikke synes om, kaster han sig tilbage med Stolen, virrer, griner, putter Tørklædet for Munden, nikker hen til Kommissairen eller Præsidenten, ja banker i Bordet med Haanden« (s. 76). Der er utvivlsomt i dagbøgerne noget af atmosfæren fra stændersalen, men ingen høj luft. At dette ikke udelukkende skyldes dagbøgernes forfatter, faar man et indtryk af ved at gennemløbe listen over de deputeredes lidet vittige øgenavne s. 82 ff., som han i hvert fald ikke alene er ophavsmand til (se s. 106).

Udgivelsen repræsenterer et ret betydeligt arbejde. Hempels optegnelser er tildels udaterede og anbragt imellem hinanden uden kronologisk orden, og hans skrift er vanskelig at læse; dette maa undskylde, at tekstgengivelsen ikke overalt er korrekt¹. Indledningen giver foruden biografiske oplysninger en i det hele træffende og nøgtern karakteristik af Hempel. Det elskværdigste, der kan siges om hans politiske virksomhed, er vel sagt af en meddeputeret, som citeres i dagbogen s. 79: »Hempel taler ikke i Nutidens Manér, men vi bør betænke, at han er en gammel Mand, der følger sin Overbeviisning og mener det Godt, hvad han siger.«

Poul Bagge.

Med *Bogen om J. C., Skrevet af hans Venner* (1947), der er redigeret af Dr. L. Moltesen, og som slutter sig til de tidligere anmeldte Arbejder af Frode Aagaard og Knud Rée (10. R., VI, S. 364 ff.), er vel foreløbig det sidste Ord sagt om J. C. Christensen. Ikke saaledes, at der ikke stadig er Plads for en dybtgaaende Undersøgelse af hans Forudsætninger og Placering i dansk Venstrepolitik. Men den kommer vi nok til at vente paa. Stort videre paa Grundlag af, hvad der kan fremdrages af Christensens egne Udtalelser eller berettes om hans Personlighed, naar man næppe. Ogsaa den nye Bog bærer i høj Grad det stykkevises Præg og er ogsaa for meget et Festskrift til at være dybtgaaende Historie.

¹ Udgiveren har gjort mig opmærksom paa en særligt meningsforstyrrende fejl. S. 98 l. 2 f. n. staar: led af det Held; læs: Led af det Hele.